

REVITALIZAREA SECTORULUI VITIVINICOL ÎN BAZA ACTIVITĂȚII INVESTIȚIONALE

*Angela ȘESTACOVSAIA
dr., conf. univ. Universitatea de Stat din Moldova*

The viticulture and wine sector has a great importance for the Republic of Moldova, because this sector has a high potential of income. This sector is able to output the competitive produces and to give financial resources for the state budget, to provide the money reserves and to contribute to national economic security. Lately, the development of viticulture and wine sector has attracted attention on the different levels of economy management. The Viticulture and Winemaking Recovery and Development Program for the years 2002-2002 was authorized and present this Program is implementing. The State undertook some measures for encouragement in agriculture and viticulture in particular. There are different programs and project for the financing from foreign sources that will contribute to improvement of viticulture and winemaking in Republic of Moldova.

În Republica Moldova complexul agroindustrial rămâne o parte importantă componentă a economiei naționale.

Tabelul 1. Locul complexului agroindustrial în economia națională a Republicii Moldova

	Media anuală pe perioade			
	I 2000-2002	II 2003-2005	III 2006-2008	IV 2009-2011
1. Produsul intern brut, mln. lei	19209	32434	53677	71484
2. Exportul total mln. dol. SUA	561,2	955,4	1327,2	1680,4
3. Populația total, mii persoane	3635,6	3608,6	3580,6	3562,8
4. Inclusiv rurală	2140,4	2129,4	2106,6	2085,7
5. Valoarea produselor fabricate în CAI, mil. lei	13990,4	21166,3	25076,4	30070,4
6. Exportul produselor CAI, mil. dol. SUA	354,0	529,1	532,2	760,8
7. Ponderea CAI în PIB, %	72,8	65,3	46,7	42,1
8. Ponderea CAI în exportul total, %	63,1	55,3	40,1	45,2
9. Ponderea populației rurale, %	58,9	59,0	58,8	58,5

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS.

Din datele Tabelului 1 se observă că deși în perioada anilor 2000-2011 ponderea CAI se micșorează, complexul totuși deține o cotă mare în PIB-ul țării și exportul total. Populația rurală constituie o valoare practic constantă circa 60%, faptul ce condiționează necesitatea dezvoltării ramurilor CAI.

Tabelul 2. Structura CAI în Republica Moldova, %

	Media anuală pe perioade			
	I 2000-2002	II 2003-2005	III 2006-2008	IV 2009-2011
I. Agricultură	60,3	54,9	57,2	61,3
II. Industria alimentară și a băuturilor	36,0	42,9	41,2	36,5
din care: - fabricarea băuturilor alcoolice distilate	0,8	3,3	2,1	1,7
- fabricarea vinului	14,3	17,0	8,2	6,5
III. Fabricarea produselor de tutun	3,3	2,0	1,4	2,1
IV. Fabricarea produselor de parfumerie, cosmetice..	0,4	0,2	0,2	0,1
Total CAI	100	100	100	100

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS.

În structura CAI se evidențiază agricultura și industria alimentară și a băuturilor, din care fabricarea băuturilor alcoolice ocupă în I perioadă 15,1 %, atinge valoarea maximă în perioada anilor 2003-2005 – 20,3%, și în anii 2006-2011 scade până la 8,2%. Faptul că producția băuturilor alcoolice crește în anii 2000-2005 vorbește despre interesul businessului față de potențialul înalt al filierei vitivinicole. Dar embargoul, introdus de Federația Rusă – principala piață de desfacere a băuturilor alcoolice a cauzat micșorarea ponderii vinificației în structura CAI.

Tabelul 3. Evoluția numărului de întreprinderi din industria CAI în Republica Moldova

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Industria CAI, total	321	388	341	324	307	328	1620	1553	1450	1500	1512
din care: industria alimentară și a băuturilor	310	373	326	310	296	316	1599	1526	1427	1478	1487
- fabricarea băuturilor alcoolice distilate	n.d.	9	11	12	13	13	19	20	19	19	19
- fabricarea vinului	131	144	134	130	124	129	166	159	136	132	130
Ponderea întreprinderilor – producătoare de băuturi alcoolice: - în industria CAI	40,8	39,4	42,5	43,8	44,6	43,3	11,4	11,5	10,7	10,1	9,8
- în industria alimentară și a băuturilor	42,3	41,0	44,5	45,8	46,2	44,9	11,6	11,7	10,8	10,2	10,00

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS

În perioada examinată se manifestă o creștere substanțială a numărului de întreprinderi din sectorul industrial CAI, și respectiv din industria alimentară și a băuturilor. Ce ține de fabricarea băuturilor alcoolice, putem menționa că numărul de întreprinderi de producția băuturilor alcoolice distilate a crescut stabil până în 2007 și rămâne nemodificat în ultimii trei ani din perioada examinată. În fabricarea vinului numărul de întreprinderi a evoluat în mod divers, dar în anul 2010 a rămas la nivelul anului 2000.

Cota întreprinderilor producătoare de băuturi alcoolice a fost destul de mare până în 2005. Dar din 2006 se observă o micșorare semnificativă a acestui indicator, din cauza apariției unui număr mare de întreprinderi în industria CAI, orientate spre alte tipuri de activități.

Toate acestea au anumite reflecții asupra indicatorilor de producție în vinificație.

Tabelul 4. Producția băuturilor alcoolice în vinificația Republicii Moldova (mii. dal.)

Grupe de produse	Media anuală pe perioade			
	I 2000-2002	II 2003-2005	III 2006-2008	IV 2009-2011
Divin	565,5	887,6	588,8	494,3
Vinuri spumante	537,7	909,3	505,0	581,3
Vinuri naturale din struguri	13,6	29,5	15,7	12,2
Vinuri de Porto, Madeira, Sheary, Tokay, și altele	n.d.	3051,6	1003,8	931,5

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS

Valoarea indicatorilor de producție în vinificația Republicii Moldova s-a micșorat absolut în toate grupele de produse. Indicatorii maximi de producție au fost atinși în anii 2003-2005. În anul 2005 s-a produs: divin -1189,8 mii.dal., vinuri spumante – 402, vinuri naturale din struguri – 36,3 vinuri de Porto, Madeira, Sheary, Tokay și altele – 3237,9 mii dal.

Cu toate că în anul 2008 o mare parte de restricții la exportul în Federația Rusă au fost scoase nu toți exportatorii și-au recuperat piața pierdută. De aceea în perioada anilor 2009-2011 producția pe grupa divinurilor și vinurilor naturale spumante este sub nivelul mediei anuale în prima perioadă.

Tabelul 5. Dinamica exportului producției alcoolice în anii 2005-2011 (mil. dol SUA)

Anii	Valoarea exportului	Ponderea în exportul total al Republicii Moldova, %
2005	312,7	28,7
2006	186,1	17,7
2007	134,1	10,0
2008	193,2	12,1
2009	157,2	12,2
2010	175,7	11,4
2011	177,7	8,1

Sursa: bazată pe informația MAIA.

Datele prezentate ne demonstrează potențialul de export a ramurii de vinificație în Republica Moldova.

Cu un an până la criza sectorului vitivinicol (în 2005) ponderea producției alcoolice în exportul total al țării se apropia de 30%. Dar începând cu anul 2006 și până în prezent cota producției alcoolice este permanentă scădere, și atinge doar 8,1% în 2011, cu toate că piața principală a Federației Ruse este deschisă din 2008.

Una din cele mai importante piețe de desfacere – piața rusească trebuie să fie cucerită din nou. Dar problema este că din 2006 – când produsele alcoolice moldovenești au dispărut din rețeaua comercială rusească ele au fost înlocuite de produsele rusești, spaniole, argentine. Ultimele fiind mult mai ieftine fac incompetitive produsele alcoolice moldovenești, deși calitatea lor este bună.

Analiza prezentată este încă un argument în folosul ideii de revitalizare a sectorului vitivinicol.

Dar revitalizarea sectorului vitivinicol trebuie să pornească de la asigurarea dezvoltării bazei de materie primă, adică de la starea plantației viței de vie.

Tabelul 6. Dinamica dezvoltării viticulturii în Republica Moldova

	Media anuală pe		2011
	2001-2005	2006-2010	
1. Suprafața viilor în toate categoriile de gospodării (inclusiv sectoarele pe lângă cotă) total, mii ha	149,9	148,6	139,9
2. Suprafața viilor în toate gospodăriile (inclusiv sectoarele pe lângă cotă), pe rod, mii ha	143,8	136,7	128,4
Producția globală de struguri, mii tone	605,5	573,2	594,8
Recolta medie, q/ha	42,1	40,5	45,5

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS.

În perioada anilor 2001-2010 suprafața totală a viilor s-a micșorat cu 1,3 mii ha, sau cu 0,9%. Suprafața viilor pe rod constituie 96% în mediu pe 2001-2005, și 92% în mediu pe 2006-2009. Recolta medie în perioada examinată s-a redus cu 3,9%, dar în

2011 a înregistrat o creștere de 12,3% față de media anilor 2006-2010, și 8,1% față de media anilor 2001-2005.

Considerăm că așa recoltă de struguri la un hectar pentru Republica Moldova este nesatisfăcător.

Baza datelor statistice ne oferă următoarele informații: recolta medie de struguri la un hectar de vii pe rod constituia în anii 1980-1985 – 69,4 chintale, în anii 1985-1989 – 59,8 chintale. Viticultura Republicii Moldova a înregistrat o recoltă superioară la un hectar în 1982-95 chintale, în 1984 – 75 chintale.

Rezultatele acestea demonstrează că potențialul viticulturii în Republica Moldova este foarte înalt, iar aceasta ar însemna reducerea costului de producție la un chintal și respectiv o materie primă mai ieftină și un grad mai înalt de competitivitate a băuturilor alcoolice fabricate.

O altă cale de revitalizare a sectorului vitivinicol este înnoirea plantațiilor de vii, adică înlocuirea viilor vechi, micșorarea suprafețelor viilor de *Vitis Labrusca* și plantarea viilor de soiuri europene de calitate înaltă.

În acest sens în Republica Moldova au fost obținute următoarele rezultate

Tabelul 7. Plantarea și cotarea viilor în vederea realizării „Programului de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002-2020”, mii ha

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Total
Plantarea	0,53	1,85	3,7	4,5	5,2	5,3	4,6	2,3	1,5	2,0	31,48
Cotarea	4,5	1,23	0,74	1,4	1,9	3,0	2,18	1,62	2,4	1,8	20,77

Sursa: datele MAIA

Programul menționat (1) prevede plantarea noilor vii la finele perioadei pe o suprafață de 325 hectare. Până în 2010 se prevedea plantarea celor 39,2 mii ha. În realitate la finele anului 2010 suprafața noilor vii a constituit 29,94 mii ha, adică cu 9,26 mii ha sau cu 24% mai puțin. În perioada anilor 2002-2005 s-au înființat 10,58 mii ha, adică s-au depășit cele prevăzute de Program cu 11,5%, dar în perioada anilor 2005-2010 s-au plantat 18,9 mii ha, ce abia a depășit cu 3,9 mii ha o jumătate din suprafața noilor plantații, stabilită în Document.

Pentru ai stimula pe agenții economici să facă investiții în implementarea „Programului de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002-2020” Statul a acordat un ajutor financiar, subvenționând parțial plantarea viilor.

În acest scop se acumulau mijloace bănești din contul întreprinzătorilor în producerea, prelucrarea, comercializarea și/sau importul producției vinicole în baza taxelor, stipulate în Legea viei și vinului nr. 57-XVI din 10.03.2006: vinuri de struguri (naturale și speciale) – 3,0 lei/dal; divinuri – 20,0 lei/dal; brandy și alte băuturi din struguri - 20,0 lei/dal. Din sursele acumulate în așa mod statul a subvenționat parțial plantarea celor 18,7 mii ha viței de vie.

Tabelul 8. Alocarea subvențiilor de stat la înființarea plantațiilor viticole în anii 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
Suprafața prezentată pentru compensații	3,7	3,9	3,3	2,9	2,8	2,1	18,7
Suma de compensații acceptată, mil.lei	86,7	87,4	83,8	71,7	71,5	50,6	451,7
Acumulările în Fond, mil. lei	26,6	82,1	34,9	39,7	43,3	29,9	256,5
Suma alocată de compensații pentru plantare, mil. lei	26,4	79,9	58,5	100,7	85,3	50,5	401,1

Din 2010 în Bugetul Statului se formează un fond special de subvenționare a producătorilor agricoli, care prevede măsuri concrete privind stimularea investițiilor în anumite domenii și inclusiv pentru înființarea plantațiilor multianuale.

Tabelul 9. Mărimea sprijinului financiar pentru înființarea plantațiilor vitei de vie

Destinația	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)
1. Soiuri de struguri pentru masă	30000 lei/ha	30000/ha	30000/ha
2.Soiuri de struguri pentru vin	-	20000/ha	25000/ha
3.Plantații-mamă și portaltoi, categoria biologică „bază”	40000/ha	50000/ha	50000/ha

Sursa:

1. Regulamentul privind modul de utilizare a mijloacelor fondului de subvenționare producătorilor agricoli, pentru anul 2010.
2. Regulamentul privind modul de utilizare a mijloacelor fondului de subvenționare producătorilor agricoli, pentru anul 2011.
3. Regulamentul privind modul de utilizare a mijloacelor fondului de subvenționare producătorilor agricoli, pentru anul 2012.

Conform datelor Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură în 2010 au fost plantate 496,37 ha de viță de vie, suma subvenției achitate a constituit 12,7 mln.lei. În anul 2011 suprafața viței de vie (soiuri pentru masă) a atins 511,7 ha, și soiuri tehnice 41 ha, suma subvenției autorizate – 16,5 mln.lei. În anul 2012 au fost înființate 991 ha și suma subvenției autorizate 16,2 mln.lei. (7)

Subvențiile acordate din partea statului pentru înființarea plantațiilor viței de vie acoperă doar 13% din investiția totală.

În anul 2011 a fost semnat Contractul de finanțare dintre Republica Moldova și Banca Europeană de Investiții și lansat „Programul de restructurare a sectorului vitivinicol”, în sumă de 75,0 mln.Euro.

Scopul Programului este de a contribui la redresarea sectorului vitivinicol din țară și promovarea producerii vinului cu denumire de origine protejată (D.O.P.) și indicație geografică protejată (I.G.P.).

Obiectivele Programului:

- Restructurarea sectorului vitivinicol și a industriei conexe (producerea ambalajului, etichetelor, etc.);
- Îmbunătățirea calității și consistenței vinului produs în Republica Moldova de la calitatea podgoriilor până la ambalarea finală și livrarea produselor;
- Diversificarea piețelor de desfacere ale țării prin asigurarea autenticității producției vinicole fabricate.

Produsele financiare a Programului oferite Beneficiarilor Finali:

- Credite acordate prin intermediul Băncilor Comerciale Partenere;
- Leasingul echipamentelor vitivinicole și a utilajelor de producere implementat de către Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Programului de restructurare a sectorului Vitivinicol.

Programul oferă următoarele condiții de finanțare:

- 1) 50% din suma proiectului se va finanța din sursele BEI, altele 50% se vor finanța din surse proprii, din credite de la bănci, împrumuturi de la instituții financiare nebankare și granturi obținute de la donatori.

- 2) Termenul de finanțare este până la 10 ani la sursele BEI și până la 4 ani la alte surse.
- 3) Rata dobânzii pentru beneficiar nu va depăși 6,01%.
- 4) Suma maximă de finanțare din sursele BEI pentru un Proiect Investițional este de 5 mln EUR pentru reutilizarea întreprinderii; 2 mln. EUR pentru restructurarea podgoriilor; 600 mii EUR pentru finanțarea mijloacelor circulante pe termen mediu și lung. 25 mii EUR este minimum pentru orice activitate vitivinicolă.

Avantajele principale ale Programului sunt:

- Termen de creditare îndelungat;
- Perioada de grație mare;
- Sume investiționale mari alocate pentru implementarea unui proiect;
- Scutirea de toate taxele vamale, accize, TVA la importul utilajului/serviciilor care vor fi procurate conform proiectului investițional acceptat în cadrul programului;
- Aplicarea cotei zero a TVA la procurarea pe teritoriul țării a mărfurilor, utilajului, tehnicii/serviciilor de la furnizori autohtoni, necesare pentru implementarea proiectului investițional.

Concluzii:

1. Sectorul vitivinicol are un potențial mare de creștere și dezvoltare.
2. Dezvoltarea sectorului vitivinicol necesită investiții substanțiale.
3. Subvențierea din partea statului stimulează investițiile în viticultură.
4. Apar noi posibilități de creditare a sectorului vitivinicol prin intermediul Programului de restructurare a sectorului vitivinicol.

Referințe bibliografice

1. Programul de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002-2020. Monitorul Oficial nr. 142-143, 17 octombrie 2002.
2. Legea viei și vinului nr. 57-XVI din 10.03.2006. Monitorul Oficial nr. 75-78, 19 mai 2006.
3. Regulamentul Privind modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționare a producătorilor agricoli, pentru anul 2010. Monitorul Oficial nr. 33, 05 martie 2010.
4. Regulamentul Privind modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționare a producătorilor agricoli, pentru anul 2011. Monitorul Oficial nr. 86, 24 mai 2011.
5. Regulamentul Privind modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționare a producătorilor agricoli, pentru anul 2012. Monitorul Oficial nr. 25—28/, 3 februarie 2012.
6. www.statistica.md.
7. www.AIPA.md.
8. www.MAIA.md.